

KAROLINUM

FRANTIŠEK
ŠMAHEL
ALMA MATER
PRAGENSIS

Alma mater Pragensis

Studie k počátkům Univerzity Karlovy

František Šmahel

Vydala Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 3-5, 116 36 Praha 1
Redakce Kamila Veselá
Rejstřík Adam Horký
Grafická úprava Zdeněk Ziegler
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2016

Text © František Šmahel, 2016

Photography © 2016

Archiv Univerzity Karlovy (přebal, č. obr. 1-4),
Knihovna Národního muzea (5), Národní archiv Praha (6),
Zisterzienserstift Zwettl, Stiftarchiv (7), Správa Pražského
hradu / Metropolitní kapitula u sv. Víta / Jan Gloc (8, 9)

ISBN 978-80-246-3203-2

ISBN 978-80-246-3239-1 (pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2016

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

PŘEDMLUVA /9

PRAŽSKÉ OBECNÉ UČENÍ V DOBĚ LUCEMBURSKÉ /11

I. Počátky pražského obecného učení /13

Causa celebris: zakládací listiny pražské univerzity – Žpochybněné proenství: Erfurt, nebo Praha? – Universitas juristarum in studio Pragensi – Univerzita bez profesorů a studentů? – Alma mater Pragensis a její „dcery“ – Středoevropské „vyzařování“ pražského obecného učení – Stručné shrnutí

II. Nejstarší statuta pražské univerzity /43

Konstitutivní akty a Ordinationes Arnesti – 1360–1372: Rozdvojení pražského vysokého učení – Rukopisné dochování nejstarších statut – Statuta Universitatis Lipsiensis 1410 – Revize statut v důsledku Dekretu kutnohorského – Revidované znění univerzitních statut (B) v rukopise NK Praha XIV A 4 – Stručné shrnutí

III. Záhada nejstarší pečeti pražské univerzity /62

Univerzitní pečeť ve světle staršího bádání – Univerzitní pečeť v novém světle? – Ad fontes: Univerzitní pečeti ve svědectví pramenů – Záhada zůstává... – Shrnutí

IV. Dva drobné příspěvky k nejstarším dějinám Univerzity Karlovy /85

Nejasnosti kolem mistra Waltra a jeho Týnské školy – Původ prvního známého kandidáta univerzitního diplomu – Shrnutí

V. Doplnky k dějinám mistrovských kolejí pražské univerzity do roku 1420 /92

„Školy“, koleje a bursy pražského obecného učení – Slova, významy a pojmy v lexiku pražských kolejí – Mistři kolegiáti Karlovy koleje – Spory o místa v mistrovských kolejích 1384–1390 – Příloha 1. Mistři kolegiáti Karlovy koleje 1366–1420 – Příloha 2. Probošti Karlovy koleje 1366–1420 – Příloha 3. Mistři kolegiáti koleje krále Václava 1381–1420

VI. Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419 /126

Úskalí a obtíže heuristiky – Lectores ordinarii, professores, magistri actu regentes – Frekvence a počty graduovaných – Příloha: Seznam profesorů a graduovaných i negraduovaných studentů pražské lékařské fakulty do roku 1420

VII. Dekret kutnohorský a odchod německých studentů z Prahy
v roce 1409: Diskuse /168

*Shrnutí výzkumu a odpověď na námitky Dr. Sabiny Schumannové – Příloha 1.
Imatrikulace a bakalářské zkoušky na pražské univerzitě 1399–1418 – Příloha 2.
Secese cizích studentů z Prahy – Příloha 3. Dodatečný soupis účastníků pražské secese
přes Vídeň*

VIII. Kutnohorský dekret po 600 letech
(spolu s Martinem Nodlem) /179

*Retrospektiva bádání – Kdy a proč vznikly pražské univerzitní národy – Spory o koleje
předehrou Dekretu kutnohorského? – Concordia nacionum – Univerzitní frekvence:
Spravedlnost domácímu národu? – Bezprostřední podněty a příčiny – Od Knínova
kvodlibetu k secesi cizích národů – Závěrem*

IX. Pražská univerzita a počátky husitství /213

*Počátky univerzity a jejích fakult – Alma mater soupeří s dcerami – Sváry a zápasy
o učení Jana Wyclifa – Od Dekretu kutnohorského k deklaraci o kalichu – Zemská
univerzita v poutech kalicha*

FAKULTA SVOBODNÝCH UMĚNÍ
DO POČÁTKU HUSITSKÉ REVOLUCE /229

X. Dějiny fakulty svobodných umění 1348–1419 /231

*Počáteční období 1348–1367 – Statuta a organizace fakulty – Studijní řád – Zkoušky,
promoce a výroční disputace – Studenti a učitelé – Spory o univerzálie a univerzitní hlasy
– Vítězství reformní strany – Příloha: Decani, assessores, collectores, deputati quatuor
nationum, examinatoresque facultatis artium 1367–1419*

XI. Statuta antiqua, kalendária a soupisy přednášek pražské
artistické fakulty /303

*Statuta antiqua – Kalendária pražské univerzity a její artistické fakulty – Soupisy
přednášek pražské artistické fakulty – Příloha 1. Chronologické vrstvy statut fakulty
svobodných umění – Příloha 2. Adnotationes de lectionibus ab Ioanne Jahanstarfer
in Universitate Pragensi exauditis annis 1388–1390 – Příloha 3. Adnotationes de
lectionibus ab quodam baccalaureo in Universitate Pragensi exauditis annis 1388–1389*

XII. Písemné záznamy kvodlibetních disputací na pražské univerzitě
do roku 1420 /326

*Disputace de quolibet na artistických fakultách – Kvodlibety kolbištěm boje o Wyclifovo
učení – Písemné přípravy výročních disputací – Záznamy kvodlibetních diskusí –
Příloha 1. Seznam známých pražských kvodlibetů v letech 1394–1417 – Příloha 2.
Kvodlibet mistra Jindřicha z Ribenic – Příloha 3. Seznam kvestií kvodlibetu Jana
Arsena z Langenfeldu*

XIII. Kvodlibetní diskuse ke kvestii principalis Michala z Malenic roku 1412 /349

Mistr Michal z Malenic a jeho kvodlibet – Kvestie principalis Utrum veritas creata – Záznam kvodlibetní diskuse – Doktrinální proky debaty – Příloha 1. Stručný výtah z kvestie principalis – Příloha 2. Tematické zaměření diskuse – Příloha 3. Diskusní námítky Jana Husa, Jakoubka ze Stříbra a Jeronýma Pražského

XIV. Pražský spor o universalia realia /372

Ohlédnutí za dosavadním bádáním – Výzkum pramenů ke sporu o pojetí univerzálií – Předběžné závěry – Příloha: Členění univerzálií podle M. Štěpána z Pálče

XV. Disputační pomůcka z doby vzplanutí pražského sporu o univerzálie /382

Úvod k edici – Argumenta de universalibus realibus Magistri Stephani de Palecz

XVI. Jan Hus a wyclifské pojetí univerzálií /390

Hus jako profesor filozofie – Povaha Husova realismu – Universalia in re: testimonium fidei christiane

UTRAKVISTICKÁ UNIVERZITA /409

XVII. Studie k dějinám Univerzity Karlovy v letech 1433–1622

(spolu s Miroslavem Trucem) /411

Počty studentů a učitelů Univerzity Karlovy v letech 1433–1622 – Regionální a sociální původ graduovaných – Studenti z českých zemí na zahraničních univerzitách

XVIII. Paříž a Praha kolem roku 1450 /459

Restaurace pražského obecného studia 1437–1448 – Cesty za novými učebními texty do Paříže a opisy komentářů Jana Versora – Primát víry rozhoduje: Rozchod Versorových žáků – Příloha: Opera philosophica Mag. Johannis Versoris (Rukopisy české provenience)

XIX. Nejstarší knižní katalogy knihoven kolejí Univerzity Karlovy /476

Lokační soupis knih koleje Karlovy – Katalog knihovny koleje národa českého (Nationis Bohemicae) – Katalog knihovny koleje Rečkovy – Pražské kolejní knihovny v mezinárodním srovnání

XX. Zatoulané drobné texty v nejstarších kolejních katalozích /501

Obligace Blažka z Drnova – Jmenné seznamy kolegiátů – Agenda kolejní knihovny – Inventáře vybavy kolejní kaple a kostelíka sv. Štěpána ve zdi – Conspectus divisionis scientiarum, artium mechanicarum liberaliumque – Příloha: Miscellanea ad Collegium sanctissimae Mariae Virginis spectantia (editiones I–IX)

XXI. Počátky humanismu na pražské univerzitě v době poděbradské /527
*Žmařené snahy o restauraci vysokého učení – Žemská utrakvistická univerzita –
Žaměření a rozsah výuky – Nesmělé počátky humanistické elokvence – První mezi
prvními: M. Václav z Chrudimě*

XXII. Existenční vyhlídky a kariéry univerzitních humanistů /550
*Přínos Rukověti humanistického básnictví pro dějiny Karlovy univerzity – Počátky
a rozvoj latinského humanismu – Prosopografická anketa veršujících humanistů*

XXIII. Pražští studenti v letech 1348–1622 /560
*První starosti: Imatrikulace a ubytování – Trnitá cesta k promoci: Lekce a zkoušky –
Studentský život: Každodennost a existenční vyhlídky*

Ediční poznámka a komentáře k publikovaným studiím /575

Seznam zkratk /588

Vybrané edice a literatura /589

Rejstřík /601

Předmluva

Dějiny Univerzity Karlovy, na níž jsem studoval i působil, byly pro mne od doby odborného uzrávání oblíbenou oblastí vědeckého poznání. Kolik jen významných historiků se jim věnovalo, počínaje patriarchou V. V. Tomkem přes F. M. Bartoše až k Jiřímu Kejřovi! K oběma naposled jmenovaným znalcům jsem chodil pro rady, když jsem se před šedesáti lety začal zabývat kvodlibetní příručkou mistra Matěje z Knína z roku 1409. Byl to tehdy úkol nad mé síly, přesto mne to neodradilo, neboť jsem vytušil, jak velké množství rukopisů i obtížných textů na badatele čeká. Pokud to jen bylo možné, k nejstarším dějinám Univerzity Karlovy jsem se vracel i v době jiných výzkumných úkolů nebo v pěti letech, kdy jsem se živil jinou profesí.

Díky velkorysému nabídky ředitele Nakladatelství Karolinum mohu odborné veřejnosti předložit soubor studií k nejstarším dějinám pražského vysokého učení, jakousi zeň svých výzkumů za více než padesát let. Dvě knižní publikace jsem předem musel ze souboru vyloučit. V obou případech je to jen v důsledku jejich rozsahu, neboť po metodické stránce byly vykočením do nedostatečně prozkoumané oblasti pramenů. Rozprava *Pražské universitní studentstvo v předrevolučním období 1399–1419* byla jednou z prvních poválečných studií statisticko-sociologického zaměření.¹ Její vývody a závěry částečně přibližuje stať *The Kuttenberg Decree and the Withdrawal of the German Students from Prague in 1409, a Discussion*², kterou zde přetiskuji v českém překladu.

Druhou publikaci, kterou jsem nemohl zařadit, byl *Soupis pramenů k pražskému sporu o univerzálie*, který je navíc již delší dobu těžko dostupný.³ V tomto případě by však bylo třeba podniknout další rozsáhlé rešerše literatury, která přibyla v posledních třech až čtyřech desetiletích. Povšechnou představu o zaměření a výsledcích tohoto evidenčního průzkumu poskytuje článek *Pražský spor o „universalia realia“: nové prameny – nové otázky*⁴, jehož původní německá verze byla určena pro informaci zahraničních badatelů.⁵ Stranou jsem ponechal i tematicky příbuzný

1) Vyšla v Rozpravách ČSAV, ŘSV 77/3, Praha 1967.

2) History of Universities 4, 1984, s. 153–166.

3) František ŠMAHEL, *Verzeichnis der Quellen zum Prager Universalienstreit 1348–1500* (Mediaevalia philosophica Polonorum 25), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1980.

4) Studia Comeniana et historica 13/26, 1983, s. 139–149.

5) František ŠMAHEL, *Prolegomena zum Prager Universalienstreit. Zwischenbilanz einer Quellenanalyse*, in: Les universités à la fin du Moyen Âge. Actes du Congrès international de Louvain (26–30 mai 1975), Jacques Paquet – Jozef Ijsewijn (edd.), Louvain 1978, s. 242–255.

soubor prací o působení a díle Jeronýma Pražského, jejichž poznatky a závěry jsem využil v monografii věnované tomuto mistru čtyř univerzit.⁶

Při reedicích svých prací se snažím nejen o korekci případných omylů, ale i o upřesnění či doplnění textu. Činím tak s vědomím, že některé ze studií jsou pak místy odlišné od svého původního znění. Přednost tu má v mých očích zohlednění dosaženého stadia výzkumu před pietním zachováním původní doslovné podoby. Ve dvou či třech případech jsem dokonce vypustil nebo přidal některé delší úseky, abych se vyhnul zbytečné duplicitě anebo abych v zájmu úplnosti doplnil dokumentaci pramenů. Nově jsem k souboru připojil dosud nepublikovanou studii *Nejstarší statuta pražské univerzity: Prolegomena k jejich edici*. Ke každé z vybraných studií jsem považoval za potřebné i užitečné připojit krátký komentář, který čtenář nalezne v závěru knihy.

Není snad knihy, v níž by chyběla slova díků. Ani tato nebude výjimkou. V prvé řadě jsem zavázán díky řediteli nakladatelství Karolinum Petru Valo, bez jehož podnětu bych se tak rozsáhlý soubor neodvážil předložit. Znovu se mi osvědčila redakční spolupráce s paní Kamilou Veselou. V potížích mi jako vždy ochotně vypomohl Robert Novotný, kolegovi Janu Vojtíškovovi děkuji za překlad studie o Dekretu kutnohorském a odchodu německých studentů z Prahy v roce 1409 a Martinu Nodlovi za souhlas s přetištěním společného pojednání.

6) František ŠMAHEL, *Život a dílo mistra Jeronýma Pražského. Zpráva o výzkumu*, Praha 2010.

PRAŽSKÉ OBECNÉ UČENÍ
V DOBĚ LUCEMBURSKÉ

I. Počátky pražského obecného učení

Kritické reflexe k jubileu jednoho „národního monumentu“

Causa celebris: Žakládací listiny pražské univerzity – Žpochybněné provenství: Erfurt, nebo Praha? – Universitas juristarum in studio Pragensi – Univerzita bez profesorů a studentů? – Alma mater Pragensis a její „dcery“ – Středoevropské „vyzařování“ pražského obecného učení – Stručné shrnutí

Klademe-li si otázku, co nového přineslo bádání o počátečním období Univerzity Karlovy od posledního velkého jubilea v roce 1948, pak je třeba předeslat, že v posledních padesáti letech se dějiny univerzit staly jedním z nových specializovaných oborů s vlastní mezinárodní asociací¹, bibliografií i časopisem.² Individualita tu sice zcela nevyklidila pole týmovým výzkumům, přesto však viditelným výsledkem mezinárodní spolupráce jsou nově pojaté *Dějiny evropských univerzit*³ a přínosné sympoziální sborníky.⁴ V zrcadle soudobého srovnávacího studia si pražská univerzita ve svém počátečním období podržuje středoevropskou prioritu, jako jeden z monumentů „národního“ kulturního vzepětí však vykazuje praskliny všude tam, kde se stavělo na vratkých základech. S pochopením pro probouzející se české národní vědomí, nikoli však pro konec dvacátého století, připouští potřebu národních památníků přední německý historik Peter Moraw, jenž svou polemickou úvahou o minulých a současných pohledech na dvě pražské středověké univerzity hodil rukavici české medievistice.⁵ Necítil jsem potřebu ji

1) Commission Internationale pour l'histoire des universités (CIHU) je přičleněna k International Committee of the Historical Sciences.

2) První svazek bibliografie s názvem *Work in Progress and Publications* vydal zemřelý již John M. FLETCHER v Birminghamu 1978. Ročenka s názvem *History of Universities* začala vycházet v roce 1981.

3) Srov. *A History of the University in Europe 1. The Middle Ages*, Hilde de Ridder-Symoens (ed.), Cambridge 1991, německá verze vyšla pod názvem *Geschichte der Universität in Europa I. Mittelalter*, Walter Rüegg (ed.), München 1993. [Užitečný přehled problematiky s bohatou literaturou podal Krzysztof Ożóg, *The Role of Poland in the Intellectual Development of Europe in the Middle Ages*, Kraków 2009, s. 39–52.]

4) Srov. zejména sborníky: *Les Universités européennes du XIVe au XVIIIe siècle*, Genève 1967; *Die Geschichte der Universitäten und ihre Erforschung. Theorie – Empirie – Methode*, Leipzig 1984; *Les Universités européennes du XVIe au XVIIIe siècle. Histoire sociale des populations étudiantes I–II*, Dominique Julia – Jacques Revel – Roger Chartier (edd.), Paris 1986; *Le università dell'Europa. La nascita delle università*, Gian Paolo Brizzi – Jacques Verger (edd.), Milano 1990; *Die Universität in Alteuropa*, Alexander Patschovsky – Horst Rabe (edd.), Konstanz 1994; a *Gelehrte im Reich. Zur Sozial- und Wirkungsgeschichte akademischer Eliten des 14. bis 16. Jahrhundert*, Rainer Christoph Schwinges (ed.), (Zeitschrift für historische Forschung, Beiheft 18), Berlin 1996.

5) „Potřeba národních památníků, příznačná pro mladé národy s nejistou legitimitou, měla z počátku též pozitivní rysy, např. vydavatelskou činnost... Český lid a jeho dějepiscectví není chudé na památníky, a to jak na kov trvalejší, jakým je husitství, tak i na ty, které se vynořují nebo obnovují příležitostně, jako Velkomoravská říše nebo mírové království Jiřího z Poděbrad. Žádný z těchto druhých živoucích monumentů není – snad s výjimkou města Prahy – tak konkrétní jako Karlova univerzita, která se navíc může pochlubit rekordní značkou svého založení... Středověká pražská univerzita je navíc nejpevnějším památníkem

zvednout, neboť jsem v tomto ohledu předešel vyzyvatele o více než deset let, byť s menší průrazností.⁶ Také já se domnívám, že „svobodná společnost může snést radikálně svobodnou vědu“, a proto se v zásadní otázce vědeckého přístupu stavím po bok Petera Morawa. Proti komu však? Probírám-li se kriticky domácím studiem, jak se zejména jeví v třiceti pěti ročnících specializované revue *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, jen zcela výjimečně se shledávám s příspěvky nahrazujícími odbornost nacionální nebo jinak ideologicky zaměřenou frazeologii. Díky mnohaletému intenzivnímu domácímu studiu má také první díl *Dějiny Univerzity Karlovy* vysokou, mezinárodně srovnatelnou úroveň.⁷ Stojíme snad oba s Morawem donkichotsky proti větrným mlýnům? Ano i ne. Stále ve vzduchu plují staronové smyšlenky nacionálně sebestředného rázu, které pronikají do dějepisných přehledů a učebnic. Není tomu však jen u nás, ale i v německém dějinném povědomí.⁸ Na rozdíl od Morawa jim nepřikládám velkou váhu, byly tu a budou, vědecké bádání je nemůže vymýtit. Morawovo snažení má však ještě jednu výraznou dimenzi a tou je srovnávací studium v celoevropském kontextu.⁹ Zde se české bádání, co naplat, málokdy vyprostilo ze svého bohemocentrismu, a to včetně soudů o střeoevropském dosahu Karlova vysokého učení. V rozpravě s Peterem Morawem a dalšími historiky půjde většinou o subtilní odstíny, které se promítají do argumentace s vyostřenými, nikoli nutně apriorními hledisky. Místo jubilejní bilance tudíž nabízím kritické reflexe k některým výsledkům bádání za posledních padesát let.¹⁰

českých dějin, neboť se zatím nedočkala vážné kritiky a principiální reflexe.“ Viz Peter MORAW, *Die Prager Universitäten des Mittelalters. Perspektiven von gestern und von heute*, in: Spannungen und Widersprüche. Gedenkschrift für František Graus, Susanne Burghartz (ed.), Sigmaringen 1992, s. 109–110. K tomu je třeba dodat, že Moraw kontury svého pojetí naznačil již v syntetickém přehledu *Die Universität Prag im Mittelalter. Grundzüge ihrer Geschichte im europäischen Zusammenhang*, in: Die Universität zu Prag (Schriften der Sudetendeutschen Akademie der Wissenschaften und Künste 7), München 1986. Ve vyostřené podobě se některé teze objevují jednak v díle *Deutsche Geschichte im Osten Europas. Böhmen und Mähren*, Friedrich Prinz (ed.), Berlin 1993 (srov. zde zvl. s. 149–151), jednak v článku *Schlesien und die mittelalterlichen Universitäten in Prag*, Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau 34, 1993, s. 56–59. Jiné autorovy studie uvádím níže.

6) Dovoluji si tu připomenout své pojednání *Pražské univerzitní studentstvo v přederevolučním období 1399–1419* (Rozpravy ČSAV, ŘSV 77/3), Praha 1967, kde jsem zpochybnil starší domácí představy ospravedlňující Dekret kutnohorský početní převahou univerzitního českého národa.

7) Srov. *Dějiny Univerzity Karlovy I. 1347/48–1622*, Praha 1995; pod redakcí Michala Svatoše se na svazku autorsky podíleli Ivana Čornejová, Jaroslav Kadlec, Jiří Kejř, Jiří Pešek, Michal Svatoš, Petr Svobodný a František Šmahel. Ke škodě věci redakce rezignovala na poznámkový aparát. Významnou měrou k jubileu přispěl Jiří KEJŘ, *Dějiny pražské právnické univerzity*, Praha 1995. Obě publikace čtenáři poskytnou širší poučení s odkazy na literaturu a prameny.

8) Stojí za zmínku, že poválečné německé učebnice dějepisu pro střední školy bez výjimky považují pražskou univerzitu za německou, založenou německým králem apod.

9) Připomínám tu tři hlavní slabiny soudobého bádání podle P. Morawa: a) opomenutí systematických srovnávacích analýz, b) bezděčné až bezmyslenkovité anachronismy, c) nepodložené hodnotící soudy o kvalitě výuky (*Die Hohe Schule in Krakau*, in: Studien zum 15. Jahrhundert. Festschrift für Erich Meuthen I., Johannes Helmuth – Heribert Müller /edd./, München 1994, s. 521–522).

10) Starší literaturu až do konce sedmdesátých let uvádějí Miloslava MELANOVÁ – Michal SVATOŠ, *Bibliografie k dějinám pražské univerzity do roku 1622*, Praha 1979, dále srov. bibliografické a historiografické přehledy v souhrnných pracích uvedených výše v pozn. 7.

Causa celebris: Zakládací listiny pražské univerzity

V odpovědi na staronovou otázku, kterou si znovu položil, zda totiž „založil pražskou univerzitu císař, či král český?“, Václav Chaloupecký v roce 1948 jednoznačně dal přednost druhé variantě, přičemž odmítl výklad, že by Karel IV. vysoké učení určil „toliko a výlučně pro Čechy“.¹¹ Obdobnou snahu nepodlehnout anachronickým hlediskům lze ojediněle nalézt i v německém dějepisectví, a to zejména v jubilejní stati Eugena Lemberga.¹² Ponecháme-li stranou návraty k nacionálně zabarveným hlediskům,¹³ projevují se jisté oscilace i v linii kriticky zaměřeného dějepisectví. Zatímco Miroslav Boháček v návaznosti na Josefa Šustu usoudil, že papež Kliment VI. svou bulou z 26. ledna 1347 pražské obecné učení přímo zřídil,¹⁴ Jiří Spěváček se přiklonil k staršímu názoru V. V. Tomka, podle něhož šlo pouze o souhlas s jeho založením.¹⁵ Tak jako tak Klimentova bula byla jedním ze tří konstitutivních aktů pražského obecného učení, z nichž další dva byly vydány z pravomoci Karla IV. Rozumí se samo sebou, že mu papež v areně určuje všekřesťanskou, nikoli jen českou či říšskou působnost.¹⁶

Pokud jde o zakládací listinu ze 7. dubna 1348, literatura je již vcelku zajedno, že Karel IV. založil a privilegoval pražskou univerzitu pro České království.¹⁷ Odpověď na spornou otázku staršího českého a německého dějepisectví, zda Karel IV. založil pražskou univerzitu z titulu římského a českého krále, jak je uvedeno v intitulaci listiny z dubna 1348, anebo jen z moci krále českého, přinesl již Karlův Eisenašský diplom ze 14. ledna 1349. Podobně jako zakládací listina z dubna 1348 ani slovem nezmiňuje papežskou bulu, Eisenašský diplom zcela mlčí o předchozím Karlově privilegiu. Z tohoto důvodu podle Miroslava Boháčka

11) Václav CHALOUPECKÝ, *Karlova univerzita v Praze*, Praha 1948, s. 26–43, citace na s. 41.

12) Eugen LEMBERG, *Die Prager Universität und das Schicksal Mitteleuropas*, in: *Die Deutsche Universität in Prag* (Adalbert-Stifter-Verein, Kleine Schriften 1), München 1948, s. 12–38. Více méně však zůstalo jen u proklamace, neboť Lemberg oklikou dospěl k závěru, že co do funkce a „fyzionomie“ šlo o univerzitu Svaté říše římské, „das damals immer deutlicher zum Reich der deutschen Nation wurde, und damit die erste Universität Mitteleuropas“ (s. 18). Neméně příznačný je také název publikace.

13) Výběr starších studií a publikací, v nichž se projevují nacionálně vyhraněné přístupy českých a německých historiků uvádí V. CHALOUPECKÝ, *Karlova universita v Praze*, s. 133–134.

14) Miroslav BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace pražské university*, AUC-HUCP 6/1, 1965, s. 6–9. Toto mínění sdílí též M. SVATOŠ, *Dějiny Univerzity Karlovy I*, s. 34.

15) Jiří SPĚVÁČEK, *Karel IV. Život a dílo (1316–1378)*, Praha 1978, s. 372; a obšírněji v publikaci *Založení Univerzity Karlovy* (Slovo k historii 15), Praha 1988, s. 8–9.

16) Roderich SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung der Universität Prag durch Karl IV. und die kaiserliche Privilegierung von Generalstudien*, in: *Kaiser Karl IV. 1316–1378. Forschungen über Kaiser und Reich*, Hans Patze (ed.), Sonderabdruck aus *Blätter für Deutsche Landesgeschichte* 114, 1978, s. 702. Papežské bule věnoval nejnověji zevrubnou pozornost Frank REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen von Prag bis Köln. Die Intentionen des Stifters und die Wege und Chancen ihrer Verwirklichung im spätmittelalterlichen deutschen Territorialstaat*, Köln – Weimar – Wien 1992, s. 60–74. Spolehlivý přehled poskytuje i bonnská disertace od Renate DIX, *Frühgeschichte der Prager Universität. Gründung, Aufbau und Organisation 1348–1409*, Bonn 1988.

17) Jako zcela samostatný a nový královský akt vykládá listinu ze 7. dubna 1348 M. BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace*, s. 9. Ke shodnému závěru (bez znalosti Boháčkovy stati) dospěl R. SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung*, s. 697–702; zatímco F. REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen*, s. 83–92, se domnívá, že Karel ve svém privilegiu s taktickými ohledy na českou šlechtu ledacos zamlčel.